

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2009.gada .jūlijā Nr.

**Latvijas Republikas Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai**
Jēkaba ielā 10/12
Rīgā, LV – 1811

Par likumu „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam”

2009.gada 16.jūnijā Saeima pieņēma likumu „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam”, kurš stājas spēkā 2009.gada 1.jūlijā.

Šā likuma 2.panta pirmā daļa paredz, ka laika periodā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim personai valsts vecuma pensiju un saskaņā ar nolikumu „Par izdienas pensijām” un nolikumu „Par iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva darbinieku pensijām (darba devēju pensijām)” piešķirto izdienas pensiju izmaksā 90 procentu apmērā no atbilstoši normatīvajiem aktiem piešķirtās pensijas apmēra. Likuma 3.panta pirmā daļa noteic, ka minētajā laika periodā valsts vecuma pensiju izmaksā 30 procentu apmērā, ja pensijas saņēmējs ir kļuvis par obligāti sociāli apdrošināto personu (darba ņēmēju vai pašnodarbināto) atbilstoši likumam „Par valsts sociālo apdrošināšanu”.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām” 17.pantu un šā likuma pārejas noteikumu 18.punktu personām, kas ir sasniegušas vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, invaliditātes pensijas vietā piešķirama vecuma pensija. Tādējādi periodā līdz 2012.gada 31.decembrim izmaksājamais pensijas apmērs par 70 procentiem tiek samazināts arī tām personām, kurām invaliditātes pensijas vietā ir piešķirta vecuma pensija, bet ir saglabājusies invaliditāte.

Likuma „Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību” 5.pants noteic, ka invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā nesaistīts fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, kas apgrūtina personas integrāciju sabiedrībā, pilnīgi atņēm vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt. Tādējādi personai, sasniedzot pensionēšanās vecumu,

iestājas jauns sociālais risks – vecums, tai pat laikā invaliditāte saglabājas, un līdz ar to šīm personām piemīt visas ar invaliditāti saistītās tiesības.

Latvijas Republikas Satversmes 109.pants nodrošina ikvienam tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba gadījumā, atstājot šo uzskaitījumu atklātu. Ar sociālo nodrošinājumu saprotami dažādi sociālās drošības pasākumi, tostarp sociālā apdrošināšana un sociālā palīdzība, kam jākalpo arī invalīdu īpašo vajadzību apmierināšanai un viņu iesaistīšanai sabiedrības dzīvē.¹

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka: „Latvijas konstitucionālais likumdevējs Satversmē noteicis virkni sociālo tiesību. Tādējādi likumdevējs noteicis, ka Latvija ir sociāli atbildīga valsts, proti, tāda valsts, kas likumdošanā, pārvaldē un tiesas spriešanā cenšas iespējami plaši īstenot sociālo taisnīgumu.”² Sociālais taisnīgums ietver rūpes par sociālo atšķirību izlīdzināšanu, vajāko aizsardzību un iespēju vienlīdzību.³

Invaliditāte jebkurā gadījumā ierobežo personas iespējas un ir saistīta ar īpašām vajadzībām. Vecums šīs iespējas var samazināt un vajadzības pavairot, tādējādi vēl vairāk pasliktinot personas stāvokli, taču tas nevar būt apstākļi, kas samazina invaliditātes sekas. Tādējādi attieksmei pret šādām personām ir jābūt īpašai un sociālo atšķirību izlīdzinošai.

Personu ar invaliditāti tiesību aizsardzības principi nostiprināti arī starptautisko cilvēktiesību dokumentos, tai skaitā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Ģenerālās Asamblejas pieņemtajām rezolūcijām. 1975.gada 9.decembrī ar rezolūciju Nr.3447 tika pieņemta Invalīdu tiesību deklarācija, kas paredz, ka invalīdiem ir tiesības uz ekonomisko un sociālo drošību un uz pieklājīgu dzīves līmeni.⁴ Atbilstoši deklarācijai šīs tiesības jāgarantē visiem invalīdiem bez jebkāda izņēmuma un bez atšķirības vai diskriminācijas pēc jebkāda stāvokļa. Tādējādi pret ikvienu personu ar invaliditāti valstij ir pienākums attiekties vienādi un atšķirīga attieksme saistībā ar personas vecumu nav pieļaujama. 1993.gada 20.decembrī ar rezolūciju Nr.48/96 pieņemto Paraugnoteikumu par vienlīdzīgām iespējām invalīdiem 8.noteikums paredz invalīdiem nodrošināt materiālo palīdzību, kamēr tiem saglabājas invaliditāte.⁵ Valstīm ir jāņem vērā ar invaliditāti saistītie izdevumi, kas rodas invalīdiem un viņu ģimenēm.

Savukārt personu ar invaliditāti iesaistīšana darba tirgū nenoliedzami veicina šo cilvēku integrāciju sabiedrībā un novērš viņu izolētību. Likuma par pensiju izmaksu normas rada priekšnoteikumu personām ar invaliditāti pēc

¹ Satversmes tiesas 2004.gada 26.marta spriedums lietā Nr.2003-22-01. www.satv.tiesa.gov.lv. Sprieduma 7.punkts.

² Satversmes tiesas 2006.gada 2.novembra spriedums lietā Nr.2006-07-01. *Latvijas Vēstnesis*, 2006. 7.novembris, nr.177 (3545).

³ Kovaļevska A. Sociāli atbildīgas valsts princips. *Jurista vārds*. 2008. 26.augusts, nr.32 (537).

⁴ Resolution No.3447 (xxx) Declaration on the Rights of Disabled Persons. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/001/60/IMG/NR000160.pdf?OpenElement>

⁵ Resolution No.48/96. Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities. <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/119/96/PDF/N9411996.pdf?OpenElement>

vecuma pensijas piešķiršanas atturēties no iesaistīšanās darba tirgū vai turpināt darba attiecības un veicina šīs grupas izolētību un sociālās drošības mazināšanos.

Tādējādi pensiju izmaksas ieturējumi gan strādājošām, gan nestrādājošām personām ar invaliditāti ir pretrunā tām saistībām, kas valstij izriet no Satversmes un starptautisko cilvēktiesību principiem.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12.panta 8.punktu, **aicinu Saeimu visdrīzākajā laikā izdarīt grozījumus likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam” 2.un 3.pantā, kas paredzētu, ka šo pantu noteikumi neattiecas uz personām ar invaliditāti.**

Tiesībsarga vietnieka p.i.

V.Slaidiņa